

Oponentský posudek k disertační práci

Multioborové hodnocení vlivů územní ochrany vodohospodářsky významných lokalit ČR

Doktorand:

Ing. Vladimír Zdražil

Školitel:

doc. RNDr. Emilie Pecharová, CSc.

Pracoviště:

Zemědělská fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Studijní program a obor:

Ekologie a ochrana prostředí, Aplikovaná a krajinná ekologie

Oponentka:

doc. Dr. Ing. Dagmar Škodová Parmová, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Autor se zabývá ve své disertační práci velmi významným tématem hodnocení vlivů územní ochrany vodohospodářsky významných lokalit České republiky. Toto téma je vzhledem k aktuálním potřebám společnosti a ochrany přírody velmi žádoucí pro rozhodování o způsobech ochrany konkrétních lokalit nejen v regionech ČR, ale je možné tyto přístupy využít i podobných oblastech v zahraničí.

Práce je v rozsahu 43 stran hustě psaného úvodního textu literárního přehledu, cílů, modelu výzkumu, metodiky, na něž navazuje jedenáct publikací vědeckých prací autora. Disertační práce je založená na téměř než 100 publikačních zdrojích domácích a zahraničních autorů a doplněná adekvátními grafickými komponentami přímo v textu. V Úvodu autor vymezuje pojmy spojené s hlavním tématem disertační práce a sumarizuje v úvodu kapitoly Metodika nejnovější přístupy k aktuálnímu poznání a řešení sledované problematiky. Citační norma resp. autorská etika byla dodržena.

Práce se opírá o analýzu a hodnocení vlivu územní ochrany vodohospodářsky významných lokalit s ohledem na odlišné přírodní i socio-ekonomické podmínky. Autor zvolil 29 lokalit pro akumulaci povrchových vod a sledoval vliv ochrany území resp. potenciální výstavby vodního díla z hledisek: environmentálního, sociologického a ekonomického. Autor zvolené lokality hodnotil dle družicových snímků (DPZ) a dle terénního mapování a následné vektorizace, které přinášejí detailnější data. Výstupem disertační práce jsou metodiky jednak výběru reprezentativní skupiny lokalit pro akumulaci povrchových vod, metodiku hodnocení ekonomických dopadů územní ochrany LAPV, jednak metodiku mapování krajiny pomocí

indikátorů DPZ a terénního šetření a dále pro praktické využití návrh možných úprav rozsahu i obsahu územní ochrany vodohospodářsky významných lokalit. Autor při tvorbě těchto metodik a publikaci výstupů výzkumu prokázal jak své silné teoretické zázemí, tak i své praktické zkušenosti.

Na základě předložené kvalitní disertační práce se naskýtají následující otázky:

Ekonomický potenciál lokalit je založen na HDP. Shledává autor nějaké nevýhody ve volbě tohoto indikátoru?

Jak ovlivní strukturu ekonomických činností resp. sociální prostředí v lokalitě realizace výstavby navrženého vodního díla?

Závěry práce jsou dostatečně robustní a zakládají podklad pro další výzkum a použití metodik i v dalších lokalitách mimo ČR. Předloženou práci lze hodnotit jako velmi přínosnou pro další rozvoj vědy.

Po formální stránce lze disertační práci Ing. Vladimíra Zdražila označit jako dílo na standardní jazykové úrovni a formálně v pořádku.

Na základě uvedeného hodnotím disertační práci jako výbornou a doporučuji ji k obhajobě ve studijním programu Ekologie a ochrana prostředí oboru Aplikovaná a krajinná ekologie, a po úspěšné prezentaci a obhajobě navrhuji Ing. Vladimíru Zdražilovi udělení akademického titulu „philosophiae doctor“ (v zkratce Ph.D.).

V Českých Budějovicích dne 23. září 2014



doc. Dr. Ing. Dagmar Škodová Parmová
oponentka disertační práce

Oponentní posudek na disertační práci Ing. Vladimíra Zdražila „Mezioborové hodnocení vlivů územní ochrany vodohospodářsky významných lokalit ČR“

Předkládaná práce Ing. Vladimíra Zdražila na Zemědělské fakultě Jihočeské university v Českých Budějovicích má 265 stran, včetně obrázků a obsahuje rovněž texty 11 vlastních nebo ve spoluautorství publikovaných prací, které mají vztah k tématu disertace. Seznam literatury obsahuje 97 položek, z nichž 30% je z posledních 10 let. Mohu konstatovat, že práce splňuje všechny formální nároky na disertační práci.

Hned úvodem chci ocenit aktuálnost tematiky a potřebu výstupů disertace pro praktické využití, neboť problematika hájení lokalit vhodných k akumulaci povrchových vod v územních plánech formou „územní rezervy“ je v posledních 10 letech velmi diskutované téma – jak v odborné, tak laické veřejnosti. Příčinou je skutečnost, že nejenom obyvatelstvo, ale ani novináři, media a dokonce i část politiků nepochopila, že soubor lokalit obsažený v „Generelu lokalit vhodných k akumulaci vod“ (LAPV) není „plánem výstavby přehrad“, ale předběžnou opatrností vodohospodářů před důsledky možného výskytu suchých období (včetně následků změny klimatu), které by vedly k problémům nejenom se zásobením vodou obyvatelstva, ale zejména k těžkostem národního hospodářství – zejména energetiky.

V případě „průměrného scénáře“ nástupu změny klimatu (zvýšení teploty o 1 – 1,5° C během následujících cca 30 let) by v jednotlivých povodích na našem území nebylo pokryto 35 – 75% povolených odběrů vody z povrchových zdrojů. To by v úrovni let 2050 – 70 vyžadovalo posílení stávajících zdrojů vody – a to novou akumulací, neboť se průměrný objem ročních srážek prakticky nezmění, zato jejich časové rozložení. Tedy bude třeba zachytit srážky a překlenout období sucha, které se očekává v případě změny klimatu hlubší a hlavně delší. Neobstojí argumentace ochránců přírody a životního prostředí, že výrazná změna způsobu hospodaření v krajině (zejména v zemědělské výrobě) a výstavba či obnova rybníků zajistí dostatečné zadržení vody na našem území. K odběrům pro využití vody v energetice, vodárenství a většině průmyslu je třeba stabilní, dostatečně kapacitní a dlouhodobě udržitelný zdroj vody – což splňuje akumulace v přehradních nádržích, která je navíc využitelná pro transformaci povodní i pro zajištění minimálních průtoků ve vodních tocích (občas paradoxně označovaných za „ekologické“ průtoky). Je to také zjevné z porovnání, že 24 000 existujících rybníků s plochou 52 000 ha sice výrazně převyšuje plochu cca 140 významných přehradních nádrží (cca 35 000 ha), avšak zadržované objemy vody mají nádrže téměř 10x vyšší (3 676 mil. m³ oproti 456 mil. m³).

Trvalý odpor obyvatel v aglomeracích dotčených vymezením územní rezervy spolu s odporem ochránců životního prostředí vedl k situaci, že z původně navržených více než 180 lokalit je nakonec, podpisem ministra zemědělství a ministra životního prostředí, hájeno pouze 65 lokalit a nadále se obce u 7 – 10 z nich snaží toto hájení zrušit. Při tom „hájení“ neznamená stavební uzávěru, nýbrž nedopustit v lokalitě enormně nákladné investice, které by do budoucna v podstatě neumožnily využít profily k vytvoření nových zdrojů vody.

Posuzovaná práce vyhodnocuje lokality vybrané z širšího seznamu, který byl uvedeným způsobem redukován a zabývá se zhodnocením 12 lokalit platných v Generelu a 17 lokalit, které byly vyřazeny. Na úvodních 37 stranách disertace je stručnou a jasnou formou

popsána metodika přístupu k mezioborovému posuzování a postup vlastního šetření při zohlednění základních vodohospodářských užitků nádrží, které by vznikly, samozřejmě se vztahy k chráněným prvkům přírody a socio-ekonomickým důsledkům hájení. To vše zároveň i ve vztahu k mezinárodním úmluvám o ochraně životního prostředí a požadavkům „acquis communautaire“. Musím ocenit, že autor vtípně diskutuje využití mapových podkladů, terénních hodnocení i metod dálkového průzkumu pro příslušná hodnocení.

Z údajů na grafech ekonomického hodnocení vyplývá velmi významná úvaha, kde hájení nepřináší významné dopady a naopak, kde představuje omezení ekonomická. Je zřejmé, že bude třeba vztahovat tyto údaje k efektům nových zdrojů vody – zejména pro případ, kdy by nebyly vytvořeny a potřebné objemy by chyběly. Podobně také vyhodnocení vzájemných vztahů významnosti použitých 12 hledisek (Tab. na str. 265) lze v budoucnosti využívat k aktualizaci Generelu a zejména k sestavení priorit v případě rozhodování o nezbytné realizaci. Z uvedeného důvodu je vzorek 29 lokalit cenným vodítkem pro další hodnocení stávajících lokalit v Generelu. Např. v grafu na str. 69 (vyjádření celkového HDP v zóně 0) převažují v dolní polovině hodnot vyřazené lokality – tedy ty, které hájením působí nejnižší ekonomické dopady a zjevně došlo k upřednostnění ochrany krajinných prvků nebo druhového složení společenstev organismů – které však - v případě změny klimatu – velmi pravděpodobně nebudou odpovídat současné situaci. Z uvedených příkladů je zřejmé, že práce přináší řadu podnětů pro budoucí práci vodohospodářů – zejména při přípravě plánů povodí.

Z věcného hlediska jsem poněkud postrádal seznam použitých zkratk (které bezpochyby specialisté v oboru územního plánování ovládají, ale běžný čtenář se musí k jejich výkladu dopracovat hledáním v textu). Sumárním vyhodnocení potřeby dalších kroků (str. 31) by prospělo následující stručné shrnutí „návrhů možných úprav rozsahu i obsahu územní ochrany“, které je uvedeno až příliš detailně na několika stranách.

Závěr

Předloženou disertační práci Ing. Vladimíra Zdražila velmi kladně hodnotím, neboť přináší potřebnou objektivizaci pohledů na Generel lokalit k akumulaci povrchových vod, který se stal základem vytvoření územních rezerv v územním plánování. Provedené mezioborové vyhodnocení naznačuje, že některé lokality vyřazené z původně navrhovaného seznamu by hájení naopak zasloužily – např. z důvodu omezených ekonomických dopadů. Lze konstatovat, že práce je velmi potřebným podkladem jak pro budoucí úpravy Generelu, tak zejména pro přístup ke zpřesnění jejich vymezení v územně plánovacích dokumentacích veřejné správy. Předloženou disertační práci doporučuji komisi přijmout a předkladateli na jejím základě udělit titul PhD.



V Praze 19. září 2014

RNDr. Pavel Punčochář, CSc.,

Oponentní posudek doktorské disertační práce

Jméno disertanta: Ing. Vladimír Zdražil

Název práce: Multioborové hodnocení vlivů územní ochrany vodohospodářsky významných lokalit ČR

A. Aktuálnost zvoleného tématu

Předložená disertační práce Ing. Vladimíra Zdražila řeší velmi aktuální a z hlediska praxe potřebné téma. Problematika zásobení obyvatel dostatečným množstvím pitné a užitkové vody, současně s plněním dalších významných funkcí vodních nádrží v krajině, jako je např. protipovodňová ochrana, biotopová ochrana organismů vázaných na vodní ekosystémy, ale také rekreační využití vodních nádrží, je aktuální a stále řešené téma v mnoha oborech, od vodohospodářských, přes oblast ochrany a tvorby krajiny až po ekonomickou a politickou sféru.

B. Cíle práce

(zhodnocení vytčených cílů práce a zhodnocení, jak disertant stanovené cíle splnil)

Cílem disertační práce bylo zhodnotit vlivy územní ochrany vodohospodářsky významných lokalit, navrhnout metodické postupy pro tato hodnocení s ohledem na přírodní a socio-ekonomické podmínky studovaných oblasti a navrhnout metodické postupy pro hodnocení environmentálních, sociálních a ekonomických dopadů územní ochrany vodohospodářsky významných lokalit.

K dosažení vytčených cílů si dizertant zvolil logické spektrum na sebe navazujících kroků – vymezení souboru 29 analyzovaných lokalit, jejich podrobná rekognoskace v terénu a z dostupných materiálů, zonace jednotlivých lokalit a multioborové analýzy vlivu vodohospodářsky významných lokalit na přírodní podmínky, obyvatelstvo a ekonomický vývoj oblastí.

Z textů a výsledků dizertační práce vyplývá, že jmenovaný cíle své práce splnil.

C. Zvolené metody zpracování a postup řešení

(vyjádření ke zvoleným metodám a k postupu řešení problému)

Zvolené kroky, kterými dizertant postupoval, považuji za logické. Dokladují vysokou odbornou erudici disertanta a jeho snahu po objektivním přístupu při vypracování metodických postupů jako výsledků řešení této dizertační práce. Metody a postupy řešení práce jsou rozpracovány jednak v samostatné kapitole (4.2), jednak jsou uvedeny v jednotlivých již recenzovaných článcích, publikovaných v odborných časopisech a v Certifikované metodice, která je také samostatným výstupem řešení dizertační práce.

D. Zhodnocení výsledků dosažených disertantem pro praxi nebo pro rozvoj vědního oboru

Výstupem disertační práce je metodika výběru reprezentativní skupiny vodohospodářsky významných lokalit, metodika hodnocení ekonomických dopadů územní ochrany vodohospodářsky významných lokalit, Metodika mapování krajiny pomocí nástrojů DPZ a terénního šetření a Návrh možných úprav rozsahu a obsahu územní ochrany vodohospodářsky

významných lokalit. Autor při tvorbě těchto metodik a publikaci výstupů výzkumu prokázal silné teoretické zázemí i praktické zkušenosti. Jednotlivé metodiky byly odpovídajícím způsobem publikovány v recenzovaných časopisech (včetně SCOPUS a IF), současně byly samostatně publikovány certifikovaná Metodika mapování krajiny pomocí nástrojů DPZ a terénního šetření a metodika Multioborové hodnocení územní ochrany vodohospodářsky významných lokalit ČR, což představuje konkrétní a velmi cenné přínosy pro praktická využití.

E. Publikační aktivita disertanta

(vyjádření publikační aktivity disertanta)

Dle seznamu vlastních prací disertanta považuji jeho publikační aktivitu v průběhu postgraduálního studia za odpovídající, což dle mého názoru svědčí o již zmíněné erudici jmenovaného a o jeho zájmu o obor.

F. Formální úprava disertační práce a jazyková úroveň

(vyjádření ke struktuře disertační práce, k formálnímu zpracování a k jazykové úrovni)

Formální i jazyková úprava práce je na velmi dobré úrovni. Nemám připomínky.

G. Připomínky k disertační práci

(konkrétní připomínky k disertační práci)

K předložení disertační práci nemám připomínky. Většina textů v práci již prošla recenzním řízením časopisů, ve kterých jsou výsledky publikovány (včetně impaktovaných), ale v diskusi by mohl disertant odpovědět na otázku, resp. vyjádřit svůj názor:

„Kdy konkrétně je tedy vhodné mapovat přímo v terénu/kdy je to zbytečné?“ (na konkrétních příkladech, prosím).

Závěrečné zhodnocení

(celkové zhodnocení disertační práce a jednoznačné vyjádření, zda oponent práci doporučuje nebo nedoporučuje k obhajobě)


Na základě předchozího vyjádření k jednotlivým bodům hodnotím předloženou disertační práci pana Ing. Vladimíra Zdražila jako velmi zdařilou a kvalitní, přinášející nové poznatky do oblasti ekologie krajiny a v praxi také pro vodohospodářskou a krajinnotvornou činnost.

Proto práci **doporučuji** k obhajobě a dále doporučuji, aby panu Ing. Vladimírovi Zdražilovi byl po úspěšné obhajobě udělen titul

Philosophiae Doctor (Ph.D.)

v oboru doktorského studia Aplikovaná a krajinná ekologie.

V Ostravě dne 23.9.2014


Doc. Ing. Barbara Stalmachová, CSc.
jméno a podpis oponenta